„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком и недељом на целом табаку а уторником на по табака.

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску
на целу годину . . . . . 14 ф. — н.
на по године . . . . . 7 ф. — н.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 н.
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 н.
За Србију (у злату)
на годину 32 дин. на пола године 16 дин на четврт године 8 динара.

ЗАСТАВА.

ОГЛАСИ рачунају се по 6 новч. од сваке врсте оваких ситних слова, за живе се плаћа по 80 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а претплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“ у Нови Сад.

НЕНАПЛАЋЕНА ПИСМА не примају се

РУКОПИСИ не враћају се натраг.

Поједини бројеви стају 10 новч.

лист целокупне српске народне слободоумне странке.

БРОЈ 27. У Новом Саду у петак 19. фебруара 1888. ГОДИНА XXIII.

ШТА ВРЕДИ ЦРКВЕНА ВЛАСТ У БОСНИ?

Сарајево 2. фебруара.

Уверен сам, да не помаже што се преко новина жалимо на наше стање. До сад је било доста јадиковања, без икакве користи. Наш глас не чује се данас и верујте, да је за турске владе у томе ипак нешто боље било. За време турске владе, слао је наш народ свога заступника у Цариград, који је код владе и у патријаршији интересе наше цркве бранио и заступао. Турска влада осврта се бар кад што на наше праведне жеље и захтеве. Турске власти нису се никада у унутрашње послове наше цркве мешале, а понајмање је икада турска нога у нашу православну цркву прешла, да види какве су нам црквене књиге, где су печатане и којег је цара име у њима убележено? За време турске владе добивали смо ми из Русије црквене утвари и друге подарке за наше цркве без да је турска влада икада то пречила. На против, турске власти биле су нам бар у томе услужне, што би нам опростиле све црквене утвари и књиге од царине, и никад није било случаја, да су они у те ствари загледали, какве су и ко их је послао. Ако нам је било сметње, то су чинили по неким местима, а особито по крајини домаћи зулумћари Турци, а они доста пути ни султана нису слушали, нит су се осврта ли на закон, нит признавали кога за старијег од себе. Највећа мана турске владе била је, што она није увек била у стању, да крајишке и друге балије и зулумћаре казни, па да учини, да се закон врши. То је био понајглавнији узрок, што је бивало узбуна и што је турска царевина поклекнути морала.

Што се наше цркве и школе тиче, ми немамо узрока, да се на бившу турску владу жалимо, јер је она била доста праведна. Да је турска влада одлучности имала, те да је домаће зулумћаре Турке укротила, онда се не би чуле оне жалбе које су се у своје време слушале.

Турска је својом кривицом посрнула и свој положај изгубила. За Босну веже је још једино то, што у Босни живи 400.000 мухамеданаца и што се рачуна, како је султан још господар над Босном и ако је све његово у Босни на увек престало. Кад се турска влада из Босне повукла и кад је хришћански владар над Босном завладао, били смо ми православни понајвеселији, и ако је свак зебао.

Чим је окупација спроведена, одмах је наш српски народ на ново се патити отпочео. У почетку не беху Немци, који су нам криво учинили. То су била наша католичко-хрватска браћа и хрватски чиновници, који су у Босну доведени. Генерал Филиповић потпао је одмах под рђавим упливом. Хтело се одмах, да се све што је српско; име, писмо, обичаји и све збрише а да се све у Хрвате и Хрватство претопи. Из Хрватске развили су ужасну агитацију и већ се свуда хорила песма велике Хрватске. Било нас је доста који се на таке ствари нисмо осврта ли, нит смо држали, да су Хрвати за нас опасни. Све што се радило, приписивали смо ми незрелости неких људи.

Криво и жао било нам је, што су неки Хрвати без невоље, и без своје икакве користи пренели свој раздор на наше земљиште, те ће то једнокрвну браћу завадити, и онаке прилике створити, какве видисмо у Далмацији и Хрватској. Знали смо, да то није посао политичко зрелих Хрвата, него, да то произлази из неке мрачњачке кујне, да се словенска племена заваде, У самој ствари било је тако. Пакости направљено је доста, јер данас има зађевица између Срба и Хрвата, које су врло штетне а користи по Хрвате не би отуд никакве.

Кад су неки Хрвати као оруђе послужили, да се помути слога између Срба и Хрвата, православних и католика, онда је земаљска влада своју песму запевала. Наступиле су друге прилике и неко време, било је за нас православне Србе лепше и повољније. Српско име није се бранило, а на митрополитској столици седео је човек, који је, у колико је можно било, унапређивао наше црквене послове. Херцог Виртембершки, Јовановић и Дален, као и министри Хофман, Слави и барон Краус, били су доста справедљиви, и ми немамо узрока, да се на ту господу јако жалимо. Што нам је у Босни још криво било, и у колико се на нашу српску народност, ћирилско писмо и на православну веру нападало, то је долазило од Пољака чиновника, који су у Босну дошли, и који су из времена Филиповића остали. Али како су то биле ситнице, то смо се ми слабо на то осврта ли. Кад смо мислили, да ће бити најбоље и по наше ствари најповољније, све је постало наопако и ружније него што је икада пре било. То је било онда, кад је министар Калај наименован за министра заједнички финанција у Бечу, и кад је потпала управа Босне и Херцеговине под његову руку. Нашем народу био је министар Калај добро познат, и многи између нас видели смо га и говорили смо с њим, кад је за време турске владе у Сарајево долазио, и присуствовао освећењу наше нове цркве. Знамо и читали смо историју српског народа г. Калаја. Све то утврђавало нас је у веровању, да ће Калај знати и хтети уважавати и бранити права српског народа у Босни, као и православној вери и цркви оно признати, што јој припада. Наименовању Калаја ми смо се сви обрадовали, јер смо у њему сматрали човека, који наш српски народ и његове врлине добро познаје.

Није прошло ни недељу дана откако је г. Калај управу земље примио, а већ су се опазили мутни облаци на нашем небу. За главне чиновнике и управитеље послао нам је г. Калаји бивше конзуле и конзулске чиновнике, и придодао им је неке Пољаке и Хрвате. Одмах смо знали да се то на нас православне Србе односи и да ћемо ми кијати морати. Ко су, и какви су аустријски конзулски чиновници, ми смо их из времена турске владе добро упознали. Ти су људи били увек нашим православним Србима противни, и за њих је више важио и најпоследњи католички фратор, него сав православни народ у Босни и Херцеговини. Ти људи нису се никад о ничем другим бавили, него како ће своју владу криво обавештавати. Ма да је Аустрија у Босни и Херцеговини имала својих седам конзула а сваки је имао своје подагенте, то је Аустрија о Босни и босанским односајима имала далеко мањи појам, него о Китају. Како је аустријска влада имала хрђав појам о босанским односајима, и како су босански конзули своју владу наопако и криво обавештавали, то је доста ако споменемо грофа Андрашија, који је хтео Босну с једном четом и музиком посести, или ако се осврнемо на експедицију аустријског похода Милинковића. Свему су томе узрок аустријски конзули. Место једне чете војске и музике, требало је неких 200.000 војника и доста музика. А шта би било тек онда, да православни народ у Босни и Херцеговини није веровао у хришћанског цара, па да је и он с Турцима заједно противу окупације пошао? Шта би било тек онда, да Црна Гора није овој влади на сусрет изашла и разоружала херцеговачке батаљионе? На то су већ одавно овде и у Бечу заборавили.

Кад сам то споменуо, хтео сам да кажем какви су били аустријски конзули за време турске владе; а заиста нису ни они баш ни за длаку бољи, које је г. Калај у Босну довео, да управљају, организирају и преустројавају ову земљу. Они су почели да раде наопако и по државу и по нас. Први посао те господе био је, да православни живаљ осумњиче и да сваког Србина, који је нешто важио, као панслависту ил приврженика Црне Горе и Србије прекрсте, те да му врат крхају. Почело се код митрополита Саве, који им никако није у рачун ишао, јер се он за своју цркву, школу и православну веру заузимао и у расправу, трење и препирку с католичким арцибискупом упуштао. Нови чиновници нису пречег посла имали, него да одмах завире у православне цркве, да преберу црквене књиге, претуре црквене утвари и разгледају, да ли ту нешто на руски тамјан не мирише. Нашли су одмах „чуда и завере“. У црквеним књигама, које су у Русији печатане нашли су на места, где се руски цареви спомињу, и где је обележено, који је цар у Русији владао, кад је та књига печатана. Ту је било за шпионажу доста ствари, јер и ако је било књига, које су још за време Петра великог цара руског печатане, то је опет за ову владу и државу опасно, што се те књиге у православним црквама налазе. Пољски чиновници ишли су од цркве у цркву и без да су се свештенику јављали, узели би неког мухамеданца или жандарма, па би сами по црквама претурали. У неким котарима по крајини одузели су све црквене књиге, и обећали, да ће им друге дати и збиља послали су неке књиге и друге црквене утвари, које су из Галиције донели, само што је то све по унијатском обреду било зготовљено. Митрополит Сава чуо је за то, па је забранио, да се употребљавају. Неке цркве нису дуго имале књига, нит утвари, а било је случајева, као оно у Костајници и Дубици, кад су српском родољубу и пријатељу босанског народа г. Илији Гутеши из Загреба повр тили црквене књиге и утвари, које је он за неке цркве послао. Г. Гутешу држале су босанске власти за ватреног Србина, па им његов уплив није у рачун ишао и без да су га ма зашто окривили, забранили су му прелазак у Босну. Босанској влади није ни то по ћуди било, што је г. Гутеша за време устанка примао босанску сирочад и слао неке у свет да изуче занат, пак да се као Срби занатлије у своје отачаство

ЛИСТАК.

ПРОСЈАЦИ У ПЕТРОГРАДУ.

Који није бивао у руској престолници Петрограду тај из читања и описивања не може имати појма о тој вароши, коју је засновао цар Петар велики. Велика је Русија, велик је руски народ а велик и диван је Петроград! Руски противници, који обично све што је руско опадају и унижавају нису могли наћи Петрограду приговора и прозвали су Петроград „варош дворацa“! У самој ствари тако и јест, јер у Европи нема ни једне друге вароши, у којој има толико дворца, као у Петрограду. Камо се год човек осврне, ту се види двор а осим тога многи јавни и благотворни заводи, изгледају као дворци и ако у њима станују глуви, неми, слепи, или иначе сиромашни. Камо се год човек осврне, свуд му се указује нешто велико, исто као што је и Русија велика. Једва има варошн, у којој је све уређено, као што је у Петрограду. И петроградско становништво одабрано је, скромно и предусретљиво. Ту нема надутог и бесног племства коме је пут тесан. Једва врлина има код руске аристократије, које једва у тој мери на другом месту има. Руска аристократија врло је милосрдна.

Међу православнима се нигде тако не поштује православна вера, као што је поштује и уважава руски народ; заједно са својом аристократијом. Скоро сваки већи и богатији руски великаш, има своју цркву и свога свештеника, и једва ће која великашка породица, и један правник пропустити, да у цркву не иде. Који нема своје цркве, тај иде у јавне цркве, и не тражећи у цркви неко отменије и згодније место, стаје сваки онде, где има празног места, неосврћући се, што пред њим, и поред њега стоји руски сељак, који је обукао свој кожух који заудара од рибије масти. Ни најпростији сељак, не познаје никакве разлике у цркви, и он стане успоред и пред сваког великаша, и генерала у сјајној униформи. Но као што рекох руски великаши нису само за своју цркву, и православну веру заузети, већ они помажу све што је племенито, милосрдно, и добро. Не знам да ли у свету има игде толико благотворни, милосрдних и просветних завода и удружења као што тога има у Петрограду. На сваком кораку наиђете на огромне зграде, на којим је натпис, какав је завод у тој згради, и које оснивач. И збиља нема тога, за што се у Петрограду није предвидило. За слепе, глухе, болестне; за немоћне, сиротне, за отпуштене заточенике и све остало, нашло се добрих људи, који су своју имовину жртвовали и благотворне и милосрдне заводе засновали.

Пре две године боравио сам у зимње доба у Петрограду, и често се дешавало да сам на ћошку неке улице нашао просјака, или просјакињу, па и деце, који су руку пружали и „ради Христа“ милостињу тражили. Зимње је доба, сиромаси беху врло слабо одевени, и сваки, који сесћања има, маши се у кесу и пружи невољнику неки новац. И мени дође случај, да сам једном младом човеку, интелигентног изгледа али иначе занемареном и подерану, на његову прошњу нешто новаца пружио и он ми је на француски благодарио. Тек што сам му тај новац пружио, ухватио га је полицајац, чврсто држао и рече му: „сад ми нећеш утећи!“ Ја сам у први мах помислио, да је ухваћени просјак какав злочинац те сам заостао и упитао полицајца: Какав је то човек и дали сам се ја можда огрешио, што сам му неколико копека пружио? Полицајац упознао је у мени странца и ако сам с њим руски говорио, па ће ми рећи. Ви сте по свој прилици из неке унутрашње губерније, па незнате наше петроградске прилике и наше просјаке, зато сте овоме неваљалцу новац пружили, и ја га зато морам „у участак“ (одељење полиције) водити и предати. У Петрограду забрањено је просити, и који се ухвати да проси, тај се полицији преда а полиција ради свој посао! Исти полицајац истрича ми како је просјачење у Петрограду добар занат, јер сваки просјак, ако га полиција не смете, испроси у дан по 3 до 5 па и 10 рубаља, а да вас уверим, то ћу ево овога пребрати, и новце му одузети! То је одмах урадио, и просјак извадио је из џепа пуну шаку бакра и сребрног новца, које је полицајцу избројио, и било је у самој ствари нешто више, од четири рубље. Полицај повео је просјака, који је мирно пошао, јер се није имао од чега бојати. Исте вечери био сам код једног пријатеља, ком сам причао, што сам видио, и како је полицаја једног просјака одвела ком сам неколико копјека дао. Тај мој пријатељ причао ми је, како у Петрограду постоје многи заводи, за просјаке сваке врсте, за младе, старе, здраве, болесне и немоћне, и да баш нико узрока нема просити, и друге људе узнемиривати. Он ми рече и то, како је и он члан одбора, за сиромаке и просјаке, па ми примети, да ће кроз два дана заседање тога одбора бити, како ће се похватани просјаци преслушати, и позове ме, да тога дана онамо дођем, јер да ће ме све то занимати, нисам пропустио и отишао сам. Било је то огромна зграда и више налик на неки дворац, него да у њој ухваћени просјаци обитавају. Сви чланови одбора, били су присутни, којима ме је мој пријатељ представио, и дали су ми место, да седнем и слушам што ће се радити. Отворише друга врата, и у собу, где је одбор заседавао, ушло је до 25 просјака, међу којим беше младих, средњих, пристарих и старих људи и жена. Одмах се приступило к разбирању, прочитан је извештај полиције, где је дотични просјак ухваћен, колико је новаца имао, од куда је родом, и имали исправне артије. Уз исту пријаву била је примедба полиције, да од стране полиције против дотичног никакве оптужбе нема. То је све тако редом ишло, док сви редом нису саслушали, ни један од присутних просјака није ни речи противсловио, него је приметио, како је све верно и истинито, што је од стране пријаве прибележено. Кад је то готово било, то је одбор одмах определио, који ће од њих просјака као болестни у болницу, који ће у неки богоделни завод, који у сиротни дом, који негде на службу и т. д. ићи. Уједно подељено је некијем одмах разних хаљина, огртача, обуће, преоблачила и што је коме требало. Оне који нису из Петрограда, предали су обратно полицији, да се у своју општину, и од куда су родом пошаљу. Кад је тај транспорст готов био, дошао је на ред други и трећи, а било је тога

поврате, јер као да се хтело да у Босни окром Немаца и Жидова других занатлија не буде. Босанске власти све су употребљавале, како би сваки уплих и поверење г. Гутеше убиле, и оне су га посредно и непосредно пањкале.

Забрана црквени књига и утвари, које је г. Гутеша у Босну слао, није влади користило, него јој је углед код народа убијало. Босанским чиновницима није било до тога, да влади и земљи нешто доброг и корисног привреде, већ је сваки од њих хтео да се г. Калају улаже и да се то скупље прода. Дуго времена биле су православне цркве, црквене књиге и утвари предметом, о ком су се нови босански чиновници, бивши конзули и Пољаци бавили. Они су о томе написали пун воз свакојаки лажарија и измишљотина, којим је г. Калај потпуно веровао и тако је даље ишло, док православни народ није све то већма губио веру према овој влади. Било је случајева, где је пијани пољски чиновник црквеном одбору отворено православну веру и цркву грдио, те им је претио, да ће им цркву срушити и није им дозволио, да за свештеника и школу кућу граде. Таки случај био је код манастира Ермања, и све то испричао је народ митрополиту Сави, кад је долазио, да тај манастир освети. Други један чиновник и то главом бихаћки окружник католик Мраовић, говорио је у Цазину мухамеданцима, како висока влада више воли и љуби мухамеданце, него православне, који су Москови.

Има таквих ствари доста и могао би вам до сутра ређати. Било је чиновника, који су чак и црквене паре проневерили и однели, али никоме није помогло, да се жали, јер су се сви чиновници, они по котарима, као и они код земаљске владе добро држали и један другог бранио. Кад је г. Калај по Босни путовао, онда су удешавали депутације, које су га као неког владара поздрављале и дочекивале, а они, који су хтели, да се министру жале, те је жандармерија протерала. Г. Калај није никада међу народ отишао, нит је он из уста народа чути хтео, како му је и где га тишти? Зањ било је оно меродавно, што му његови чиновници ферешу, а онда се радовао, кад му је бечко јеврејско новинарство његов рад и вештину похвалило. А како је у Босни и како народ јадикује, то се никога не тиче.

Сад ћу се повратити на оно, што ми је управо главно, а то је, да говорим о нашој црквеној власти.

Још за време митрополита Саве није се баш ништа урадити дало, нит је можно било црквене општине устројити, парохије установити а понајмање стање свештенства поправити. Кад се год нешто покушало, ту је било триста препона и сметња. Још има много парохија, које немају цркве, па и ако се влада преко новинарства хвали, како је млого за православну цркву учињено, и како су многе и скоро нове цркве сграђене, којима су књиге и црквене утвари подарене, то би писац ових редака свакоме у брк отворено рећи могао, да то није тако. Нек нам се каже: колико је цркава сграђено у оним местима и котарима где је 1875./6. год. устанак био; и где су готово све цркве у броју до 100 попаљене и разорене? Ако је која и сграђена, то је народ сам собом исправљао, и ретки су случајеви да се влада много о томе бавила. Где се на жандармерију троши четврта част свега земаљског прихода, то за цркве не достиже. Митрополит Сава пре него што је из Босне отишао, покушавао је да нешто створи, ал није могао. Његов заменик митрополит Ђорђе није нашој цркви и православној вери непријатељ, али је бадава, кад ништа створити не може. Ево вам једног примера, па судите шта значи, и важили нама црквена власт и углед митрополита и конзисторије у Босни. У Папрачи налазио се калуђер Никодим Јовановић родом из Србије. Он је онда у Босну дошао, кад је митрополит Михаило из Србије отишао. Босанске власти дочују да је Никодим Србин из Србије, па и ако није баш ништа скривио, то му нареди, да из Босне иде. Митрополит Ђорђе заузме се за Никодима и докаже влади, да никаква узрока нема, да се тај човек из земље гони, јер је миран, скроман и није се огрешио о закон. Влада уважи што је митрополит предложио и остави Никодима на миру. Конзисторија определи Никодима да иде у манастир Ермањ, те да привремено управља манастиром и парохијом која манастиру припада. Никодим отпутује у Крајину и пријави се окружном проти Илији Билбији, да га овај у манастир и парохију уведе. Билбија извести политичку власт о доласку калуђера Никодима, а ова одговори, како њој ништа није познато о његовом наименовању, па му забрањује, да се тога посла прими, док од владе дозвола не стигне. Калуђер Никодим остао је код проте Билбије пун месец и чекао на решење. Исход био је тај, како влада не одобрава да Никодим у Ермању остане и он је отпутовао, да се пријави својој црквеној власти, али је уједно из Босне у Србију отпутовао јер се уверио, да је у Босни још несносније него што је у Србији гледе црквеног питања. Митрополит Ђорђе не може ни ништа ни сме словца проговорити, јер се у Босни све с неког политичког гледишта узима, па било то у цркви, школи или манастиру. Калуђер Никодим је за ову владу опасан, па је боље и лепше, да се у манастиру Ермању служба не служи, и да онај народ ево трећа година у цркву не иде, нит се Богу моли, него да је онамо калуђер Никодим, који им није по ћуди. То је најновији чин, који показује какве су код нас прилике и како се још по „конзулски“ влада и управља. Зиста није добро!

Ненад.

Крајцарашка друштва.

Нема томе дуго, како се код нас повела реч о томе, да се оснују „крајцарашка друштва“. Смер је тим друштвима, да сваки члан сваког дана уложи крајцару, па да се свачији дарак, који чини 3 фор. 65 новч. годишње, ма на коју племениту циљ поклони. Замисао је, одиста, дивна! Држимо да би сваки Србин и Српкиња тај предлог могли и требали оберучке да прихвате и да пораде не само речју, већ делом, да се што више крајцарашких друштава у нас створи.

Никад згодније прилике од ове сад. Сад нам се ето пружила згодна прилика. Ено, читали смо пре неколико дана у нашим листовима, где је министарство одобрило земљиште, на ком би се имала подићи зграда за „Српско народно позориште“.

Ми врло добро знамо, да је наше позориште сирото, и да оно ли из својих новаца позоришну зграду, тешко, да ће икада моћи подићи! За то би требало сви својски да приснемо и да порадимо на том, да се што пре оснују тако-звана „крајцарашка друштва“ у корист подизања зграде за „Српско народно позориште“. Ми имамо једну врло лепу и врло згодну пословицу, која каже: „Зрно до зрна, погача; камен до камена, палача“. И то би требало да нам је лозинка.

Ево да узмемо пример: Рецимо, кад би нешто само у 300 наших већих места, а у сваком месту само њих двадесеторо уплаћивали дневно по један новчић, то би годишње износило 21.900 фор., а за пет година, кад дође време да се подигне зграда, имали би своту од **109.500 фор.** не рачунајући онај интерес, који би на тај новац нарастао. И као што видите, од тако малог, тако незнатног улога могли би подићи свом народу тако сјајан и тако диван споменик с којим би се и наши потомци подичити могли. Па шта велите, кад би се још рекло, да су ту зграду, тај храм богиње талије, подигле наше миле Српкиње, шта мислите, какав би појам стран свет имао о њима?....

С радошћу можемо рећи, да се код нас већ стварају такова друштва. Баш пре неки дан покренуле су певачице „Српског новосадског читаоничког певачког друштва“ ту мисао и већ почеле да уплаћују по крајцару дневно, и то рачунајући од 1. јануара о. г. Певачи пак, да не остану постидни иза дичних певачица, реше да и они уплаћују; ко веле: кад могу женске од њихових „крезли“, чипака и др. ситнарија по који новчић одкрљити, моћи ћемо и ми, те ћемо недељно једну чашу пива мање попити или коју „партију билијара“ мање одиграти.

У новосадској певачкој дружини, свега је педесет и неколико, које певача, које певачица. Узмимо кад би од њих, не више, него само четрдесет хтели по 1 новчић дневно да уплаћују, то би било годишње 146 фор., а за пет година са интересом могли би скупити до хиљаду форината, и то би био леп прилог.

Осим тога овдашња два брат-Србина Тоша Мартоношки, пивар и Ђока Ракић, угоститељ, предали су „позор. плагајни“ прилог, што су преко године од својих гостију скупили. Први је скупио 7 фор. 26 новч. а други 7 фор. 10 новч. Свега 14 фор. 36 новч. Живили!

Радовали би се кад би се и у другим местима где год има Срба и Српкиња, оснивала та такс-звана „крајцарашка друштва“, за подизање зграде за „Српско народно позориште“.

У то име сложно на посао! *β*

Гундулићева прослава у Бечу.*)

II.

Послије говора о Гундулићу дошле су на ред друге тачке програма. Да су госпођице Сидонија Илићева и Јелена Полешовскова своје задатке уметнички извршиле, показало је опће одобравање и задовољство. Не разумијем се у то, али кад се оцена гостију покаже тако лијепа, мора да је за онога који се разуме особито уживање слушати их. Наш Србин Дубровчанин Ал. Будмани, син проф. Будманија, попунио је својом вјештином па гласовиру опу празнину, коју је полиција забранивши пјесму: „Падајте браћо!“ Та је забрана правдана тиме, што смо вели у пријатељству с Турском, а пјесма је против ње наперена. „Славна полиција“ мисли, да смо тако безазлени, да ћемо јој повјеровати. Она мисли своју, а ми мислимо своју, те осјећамо, да немамо оне слободе коју уживају други. Српски глумци Стев. Дескашев и Љуб. Станојевић доказали су, да је сваки за своју улогу рођен, јер гдје није урођенога дара и способности, ту се ни вјештином не може успјети. Особито је г. Дескашев побрао хвалу својим пјевањем. Како су тужни гласи Бранкове пјесме „гусле моје“ утицали на душу слушаоцу, кад је Дескашев пјева, казао нам је наш пјесник Змај; код онаке пјесме морам да умукнем. На прослави било је врло много гостију, сва словенска ђачка друштва, осим хрватског „Заонимира,“ заступљено бијаше и чешко политичко друштво „Једнота.“

Српски Дубровник показао је свијету, да је српски и ничији више; као преставник властеле бијаше властелин Бонда, нарочито изаслани заступник омладине дубровачке др. М. Папи и сви ђаци Дубровчани. За тим бијаше српски посланик Богићевић, пјесник Змај Јован Јовановић, К. Миловановић војни аташе српскога посланства и Срби грађани бечки. Особито нам је мило што су на прослави били и Срби Мухамеданци, који су овдје у Бечу.

Дубровник је био листом заступљен својим телеграмима од властеле до радника, од српских матери до мале Српчади. То је лијепо и уљудно одбијање за оне, који га против његове воље хоће силом да превуку у — Хрватство.

Значајан је телеграм православног свештенства херцеговачкога. Онако говоре само Срби свештеници у народним стварима српским, који љубе Србе разних вјера. То чини част православљу, кад се служитељи његова олтара тако узвисују, те ширим и дубљим погледима посматрају српске ствари.

Заступник дубровачке омладине г. др. М. Папи говорио је у име омладине од прилике ово: „Ова је прослава двоструко значајна, славимо највећега свеца српскога св. Саву и славимо највећега српскога пјесника старијега доба Ивана Гундулића. Оснивалац независне православне цркве српске био је и почетником српско-словенске књижевности. Уредио је цркву преким потребама народним, те се православље прилагодило духу народном. Он у свом послу није имао претече, него је сам морао створити основе цркви, а то ни једна црква не ради друкчије већ одређеним религиозним правцем. Што се искључиво тај правац у књижевности и даље наставио, кад може бити, није био потребан, то није погрешка св. Саве. Од његова доба до пропасти српске царевине за неких 200 година не налази се ни почетака на другим струкама научним осим богословских ствари. По старим споменицима за нашу историју видимо да је и њих узео под своју контролу. Нешто знања могло се тек у манастирима стећи; манастири се опет осврталиа највише на потребе црквене, а то нијесу у свему и народне. Отуда осим свештенства и властеле не бијаше друге интелигенције. Какво је и колико је знање било српске властеле у српској монархији о томе неможемо себи створити тачан суд, свакојако да га је било изобиља показало би се у књижевним дјелима, а тих нема. Са Душаном, да је дуже поживио настао би и нов правац али нам на велику несрећу прерано умрије. Послије није било времена за то. Са Турцима поче пријетити пропаст српском царству. У гроб косовских јунака паде и царство. Сад се тек показаше јасно врлине и мане старога правца. Православна црква, осим језика српско-словенскога при богослужењу, насели небо и Србима свецима, да подигне понос у народу и да га обвеже да се вјечно сјећа оних, који су за њ добра учинили. Посветила је и гроб царства српског јадовито Косово, сјећајући и опомињући народ сваке године на тужни Видовдан. Врлина је православља да се прилагођава народима, а у православном дијелу српскога народа то му је језгра и главна заслуга што је на тај начин одржавало српску прошлост вазда у свежој успомени те тиме постицало свети огањ родољубља. До данас је само православни дио улагао своју снагу у српску корист. Мане се виде по томе, што су Млечани прекоморци могли се одржавати у српској Далмацији српским мишицама, а својом памећу. Зар то не би могли и ми Срби, да смо за раније почели радити на култури, па достигли у том Млечане, те не би пустој српској снази узајмљивали своју памет Млечани, Турци и други, да српску снагу употребе за себе и воде Србе на касапницу за своју корист. Мала српска република Дубровник на српском приморју упућена положајем на трговину долазаше у додир са другим напредним народима; стекавши угледа и богатства почеше се бавити науком и лијепом књижевости. Најлепши цвијет показа лијепа књига у Гундулићеву „Осману“, а мирис тога цвијета то је српска душа. Јада и тужи Србин римокатолик над јадовитим Косовом, па оплакује изгубљено српско царство; Гундулићев силни дух не ће да клоне, већ се нада макар та нада дошла на ред тек послије стотину година. И ми дубровчани, да то као Срби већ не осјећамо, Гундулић би нас научио какве наде треба, да згреваномо у својим срцима. У нас вјера не чини народности. Дај боже да то спасоносно увјерење обузме и остале Србе римокатолике по другим крајевима, да се не даду заводити од којекаквих придошлица, да му је тежиште Српство, а не куда теже те придошлиде. Кад озбиљна наука не пита како се ко крсти или клања па да изриче свој суд, већ нас сматра једним српским народом, не смију нам ни вјере сметати, да се зовемо Србима па били православни, римокатолик или мухамеданци. Погрешака било је доста, њих треба да исправи и изглади народна свијест српска. Ми вам, браћо, благодаримо што о овој прослави Србина Гундулића, свраћате на нас погледе друге браће римокатолика и мухамеданаца као на примјер и углед како ваља мимо вјеру српски осјећати и мислити. За нас је то особито част, указана од цијелога народа, и ми ћемо увјек гледати, да се покажемо достојни те части радећи неуморно и одушевљено само српски и за Српство. Не упадајмо у старе погрешке, да попујемо око вјера, трошимо снагу у трвењу, јер док ми то радимо, дотле други народи напредују у науци и култури, изумевају жељезнице, пароплове, телеграфе, штампарију и т. д. рађају Дарвине, Шекспире и т. д. што су ти у Енглеза то су опет други умници у своме образованом народу. Они су ову нашу болест претрпили, те сад лијепо напредују у култури. Устрајним радом и ширењу српске свијести и мисли ујединићемо и ми народ под заставу српског имена. То ће бити смртни ударац туђим „интересима и утицајима“ јер ће народ знати шта му ваља радити. У име дубровачке омладине захваљујем „Зори“ што прослављ тристагодишњицу српског пјесника Гундулића, као Дубровчани радујемо се што ће се овом прославом проширити и српско име с пјесниковом успоменом.“ Говорник је поздрављен бурним и дуготрајним „живио.“

Тако је дивно испала ова прослава, ма да су јој препреке чињене. Телеграми из Босне забрањени су. Једном је члану који се тада бавио у Сарајеву забранила полиција купити прилоге. Кад се то допушта другима, а нама не допушта онда изгледа да је полиција хтјела освојити Гундулића за другога. Залудна посла! Само се тиме показује какве ко има „савезнике“, али на тај јуриш освајати Гундулића, то је нешто са свијем ново на свијету. Може коме бити криво, што нећемо, да учимо, од њега „вјеровање“ како је он саставио за лаковерне душе. Цио Дубровник показао је да је само српски, другима за утјеху дајемо Његушев стих:

„Чеса није ни цар га не ије.“

Србин католик.

*) Због важне препреке нисмо могли прошлог петка донети продужење. (Пр. ур. „Заставе.“)

Чиме да заменимо винограде у Фрушкој Гори.

(Наставак.)

Има једно вариво, које се овде у Новом Саду тек по дућани добити може. Литра тог варива стаје преко 30 новчића; можемо, дакле, рећи, да је врло скупо. То је вариво сочиво. Не знам, има ли српске куће, која не зна за

поврате, јер као да се хтело да у Босни окром Немаца и Жидова других занатлија не буде. Босанске власти све су употребљавале, како би сваки уплих и поверење г. Гутеше убиле, и оне су га посредно и непосредно пањкале.

Забрана црквени књига и утвари, које је г. Гутеша у Босну слао, није влади користило, него јој је углед код народа убијало. Босанским чиновницима није било до тога, да влади и земљи нешто доброг и корисног привреде, већ је сваки од њих хтео да се г. Калају улаже и да се то скупље прода. Дуго времена биле су православне цркве, црквене књиге и утвари предметом, о ком су се нови босански чиновници, бивши конзули и Пољаци бавили. Они су о томе написали пун воз свакојаки лажарија и измишљотина, којим је г. Калај потпуно веровао и тако је даље ишло, док православни народ није све то већма губио веру према овој влади. Било је случајева, где је пијани пољски чиновник црквеном одбору отворено православну веру и цркву грдио, те им је претио, да ће им цркву срушити и није им дозволио, да за свештеника и школу кућу граде. Таки случај био је код манастира Ермања, и све то испричао је народ митрополиту Сави, кад је долазио, да тај манастир освети. Други један чиновник и то главом бихаћки окружник католик Мраовић, говорио је у Цазину мухамеданцима, како висока влада више воли и љуби мухамеданце, него православне, који су Москови.

Има таквих ствари доста и могао би вам до сутра ређати. Било је чиновника, који су чак и црквене паре проневерили и однели, али никоме није помогло, да се жали, јер су се сви чиновници, они по котарима, као и они код земаљске владе добро држали и један другог бранио. Кад је г. Калај по Босни путовао, онда су удешавали депутације, које су га као неког владара поздрављале и дочекивале, а они, који су хтели, да се министру жале, те је жандармерија протерала. Г. Калај није никада међу народ отишао, нит је он из уста народа чути хтео, како му је и где га тишти? Зањ било је оно меродавно, што му његови чиновници ферешу, а онда се радовао, кад му је бечко јеврејско новинарство његов рад и вештину похвалило. А како је у Босни и како народ јадикује, то се никога не тиче.

Сад ћу се повратити на оно, што ми је управо главно, а то је, да говорим о нашој црквеној власти.

Још за време митрополита Саве није се баш ништа урадити дало, нит је можно било црквене општине устројити, парохије установити а понајмање стање свештенства поправити. Кад се год нешто покушало, ту је било триста препона и сметња. Још има много парохија, које немају цркве, па и ако се влада преко новинарства хвали, како је млого за православну цркву учињено, и како су многе и скоро нове

још, мени је било дуго све точекати и замолио сам мога пријатеља, да ми дозволи, да тај дом обиђем и да видим где ти људи станују, какви су им станови, и да ми даде неке податке и обавештаје. Он се драговољно мојој молби одазвао, обишли смо огромну зграду, и завирили смо у многа оделења, у којим ти сиромаси станују. Станови разређени су на две стране. На једној страни станују мушки, а на другој женски. Станови раздељени су на категорије и било је соба без икаква намештаја, с намештајем, као приличних уређених соба, у којим би могла и господа становати, као што се често дешава, да по неки пут и господина просјака, или госпоју просјакињу ухвате и у притвор доведу. Показао ми је велико стоваришће сваковрсних хаљина, шуба, капа, обуће, рубља и других ствари. Све те ствари сабрао је одбор код добрих људи, који су све то за сиромаке пожртвовали. Из једног протокола прочитао ми је мој пријатељ, како су те зиме до фебруара месеца поделили до 6000 шуба и других огртача; како на годину у Петрограду ухвате најмање 15 до 16,000 просјака, који су понајвише из унутрашњости Русије у Петроград дошли да просе, јер је то најбољи занат, и најлакше се новци добију. Причао ми је и то, како између тих 16,000 просјака једва трећина има, која су на прошњу упућени, а други су просјаци по занату. Завирио сам у читави апарат тога одбора за сиромаке и просјаке, и чинило ми се, да је то нека мала државица, и управа, јер му је рад огроман био, као што му је и циљ узвишена, племенита и у самој ствари добротворна. Кад сам све то видио опростио сам се од мога пријатеља и других чланова и рекао им, да велика Русија мора заузети још већи положај кад има тако заузимљивих и племенитих људи. Главно је хтети, а пут се лако нађе.

П. У—ц.

сочиво, али знам, да је ретка наша кућа, која га сеје. Има, да боме, и то свога узрока. Тешке земље сочиву не пријају. На тим земљама истера оно у стаблу и лишћу, сили се, што кажемо, па тако бива да до плода не долази. Такве земље имамо ми много. Помислимо на Банат, па и на Бачку и Посавину. Но имамо ми и лакших земаља. Не кажем да и све лаке земље пријају сочиву, али их има, и то, доста их има, за које можемо рећи, да су таман створене за сочиво. Такве земље има баш у Фрушкој. Сочиву треба више лакше земље, него тешке, више сувље, него мокре, а кад у мало лакшој земљи има још и креча и кад таква земља није ни јака ни слаба, него онако у средњу руку, онда имамо праву земљу за сочиво. Па такве земље има у Фрушкој; има је и са дунавске стране, у Подунављу, али је има још више с оне стране, оном, тако да кажемо, гредом, која дели равни Срем од Фрушке Горе.

Сочиву не треба бог зна какве неге. Кад се узоре дубље земља у јесен, није с пролећа ни нужно још једанпут орати, него се може одмах сочиво сејати, па подрљати и повлачити. Сеје се кад и зоб. Да оно дође прво на нађубрену земљу не ваља, јер онда наступа оно, што рекосмо, да бива са сочивом на тешким и јаким земљама. Често бива, да се сочиво мора плевити, на што треба пазити. 100—150 литара сочива доста је за семе на једном кат. јутру. Коси се, кад мауне почну добијати мрку боју. Суве мауне лако пуцају, те треба пазити, да се сочиво на време с поља спреми. Рачуна се 10—12 у средњу руку зрна по јутру.

Кувано сочиво, као што га обично свет једе, тешко се вари (пробавља), али брашно од њега, можемо рећи, да је најјача и најкусније храна од све хране, што нам друго прорашће даје.

Сочива има разног. У главном има га крупног и ситног, па за тим га и по боји има различитог. Крупно, бело сочиво (чуо сам, да га у нашем народу зову и бечким сочивом) на слабијој земљи хоће да се изметне у ситно сочиво. Зато, ако хоћемо тог сочива да имамо, треба да земљу не пустимо да сасвим ислаби.

Поред сочива могло би се и са грашком покушати. Добра је храна, добро се плаћа, а пуз то још и сигурније успева него сочиво. Овом вариву треба „година"; међутим грашку поле плодна година добро је дошла.

И грашка има разног. За јело узимају људи оне сорте, што се с пролећа сеју, а од ових је опет најбољи за јело зеленкасти и крупни жути грашак. Осим тога има још белог крупног грашка и више ситнијих сорти, што се за јело употребљују.

Да пређемо на друго прорашће. Говорили смо до сада о прорашћу, које човек сеје и негује, да се њиме храни, и да га другоме за то продаје. Сад да видимо, да ли има и таквог прорашћа, ком би одговарале фрушкогорске прилике, а којим се човек, истина не храни, али треба ипак и њему и другом. Знамо ми врло добро, да човеку треба осим хране и одела, па да видимо сад, имамо ли прорашће, од кога добијамо одела а које би се могло неговати у Фрушкој Гори.

Сви знамо на шта је најпре кудеља, па онда лан. О кудељи овде не може бити говора. Њој треба земље, које ћемо ретко наћи у Фрушкој Гори. За њу је равница и јака земља са дубоком здравицом. Друкчије је са ланом. Он хоће брдо. Ту у брду, ако поднебље није суво ни влажно, ако није ни сувише топло ни сувише ладно, па онда кад је земља трошна, те кад лако вода кроз њу пролази, најбоље је лану. Да боме, да земља треба да има снаге и спремне хране за лан, само не сме опет бити и сувише земља снажна. Она мора бити у средњу руку: да није ни сувише тешка ни сувише лака; ни сувише јака ни сувише слаба. Кад у њој има још креча, онда је таман као што треба за лан. Нешто је само што лану не одговара. То су и сувише јаке падине, којих баш у Фрушкој Гори има много. Но поред тога има ту ипак згодна земљишта за лан, те зато, поред прорашћа, што смо га до сада набројили, могли би смо и ланом покушати.

Да видимо сада, како се лан у главном негује.

Земља за лан треба да је чиста и истрошена. Сувише трошна земља не сме бити, јер онда нема биљка у земљи чврстог ослонца, а то је за лан врло нужно. У главном доста је да се оре двапут под лан. Први пут у јесен и ту што раније и мало дубље. С пролећа при другом орању, дакле, кад треба већ лан сејати, не треба дубоко орати, а никако се не сме здравица плугом хватати и избацивати је на поље. Доста је, поорати земљу плитко, подрљати је, па онда лан посејати. После сејања опет подрљати, ако је земља сува, повлачити и повољати. Дрљање и влачење између орања такође је добро. Ако је нужно под лан ђубрити, онда треба то с јесени радити, јер ако нађубримо земљу кад већ хоћемо да сејемо, лан на таквој земљи хоће да полегне, бива неједнак, разграњује се, а, што је најглавније, може да се угуши у корову. Бива да се сеје од марта месеца па чак до јуна, према томе, какве су прилике у којим крајевима. Но где може, ту је боље што раније лан посејати. Има и тога, да се извело семе ланених, за раније сејање и за позно сејање, али за нас то није ни од какве вредности.

Што се тиче семена, ту ако за икоје друго прорашће треба мањити семе, за лан, рекли бисмо, да то треба правило да буде. Семе за лан треба донети из других крајева, где се лан негује. Ако хоћемо семе да сејемо, што смо га сами извели, треба да знамо, да је старије семе (од две-три године) боље, него од последње године. Семе из Русије, нарочито из источних покрајина најбоље је.

Колико треба семена зависи од тога, хоћемо ли да изводимо семе или влакно. Ако је за семе, онда ће нам требати мање, ако је за влакно онда више. Ако имамо добро и здраво семе и ако смо га донели из другог краја, требаће нам мање, него кад нисмо с њиме сигурни. По томе у средњу руку рачуна се 150—200 литара семена на једно јутро.

Кад лан нарасте за педаљ, па и више, треба га плевити; но ако се коров јако указао, морамо лан и више пута плевити.

Лану шкоде многе и бујне кише, али исто тако и дуга суша.

Од сејидбе до жетве треба лану 3—3½ месеца. Кад главице, у којима је семе, почну жутети и семе стане добијати мрку боју, треба лан чупати. Тако се онда може добити и семена и влакна. После се поступа с ланом као и с кудељом. Да говоримо о разним начинима, како се лан топи, суши, набија и т. д. одвело би се и сувише далеко. У главном, као што рекох, поступа се као и с кудељом, а то можемо да видимо у нашим крајевима.

Са једног катастралног јутра можемо добити 3—6 метарских центи обијеног лана, а то је и према данашњој цени доста, па да нам се лан исплаћује. Ланена семена може родити по јутру 4—7 хектолитара, а кад нарочито за семе сејемо лан, онда може бити и 16—20 хектолитара.

(Свршиће се.)

Из словенског света.

† **Јосиф Милослав Хурбан.** Јавили смо, да је у Хлубоци, у њитранској жупанији умрио 9. фебр. Ј. М. Хурбан, евангелички свећеник, родољуб и вођа братског нам народа словачког. Рад покојников није ишао само на добро Словака, већ целога Словенства у овој држави, јер се Хурбан одлучно борио против народносног угњетавања и потиштавања. Тим радом својим осигурао је себи светао спомен у срцима словенским. Није се борио само речима, већ и делима: године 1848. је био вођа словачких чета народних, који се борише у исти мах, кад и Јелачић, Рајачић... Много се напатио зато, што је љубио своје име и језик, али је дочекао и признање: пре годину дана је прослављен од његових сународника 50-годишњица његова књижевна рада. Па и са братске стране учињено је признање и почаст, сад већ светлој сени његовој, али која је тим значајнија, што долази некако са званичног места, управо из уста званичника. 11. наиме, дакле, два дана после смрти Хурбанове, је устао у седници градског представништва у Прагу градоначеоник др. Шолц и изговорио је неколико топлих речи у почаст Хурбану, нагласивши његове заслуге ради успостављања јединства између словачког и чешког књижевног језика. Слава Урбану!

*

Јубилеј Ј. Ј. Штросмајера. Заслужни добротвор и честити родољуб народа хрватскога а искрени пријатељ Српства и свега Словенства: бискуп ђаковачки Јосип Јурај Штросмајер славио је 16. фебр. по. н. педесетогодишњи свећенички јубилеј свој. Том приликом добио је слављеник овај брзојавни поздрав из Беча од Словена, посланика на држ. сабору: „Теби, апостолу узвишене идеје уједињења Хрвата и Срба у чистој љубави према домовини и у поштовању заједничких нам идеала, теби, племенитом оснивачу југословенске академије наука, потпомагачу и покровитељу сваког племенитог подузећа, кличу ти из пуног срца, сретном пригодом твога педесетогодишњега свећена јубилеја а уједно и педесетогодишњега твога успешнога рада на пољу просвете, сва словенска племена, која су потписанима заступљени у државном сабору, у знак братског признања твојих неизмерних заслуга за Словенство: Бог нека поживи бискупа Штросмајера, дику целог словенског света и нека да, да види своје родољубиве тежње остварене сасвим." — Под овај брзојав словенских заступника, дакле вођа и првака парламентарне већине, потписани су између осталих: др. Грегр, гроф Кауниц, др. Енгл, др. Ригер, Јаворски, др. Тројан, др. Вашати. др. Поклукар, кнез ђорђе Чарториски. Штросмајер је завршио свој брзојавни отпоздрав са речима: „Бог нека да, да угледамо наше праведне и племените тежње и намере извршене. Слава вам и вечита хвала!"

Од врло пријатна уписка је и вест, да је Штросмајер у седници прашког градског представништва од 11. изабран једногласно за почасног грађанина града Прага. Види се, да се Праг не зове бадава — златним! Ко ће, боже, бирати наше црквене великодостојнике за почасне грађане?!

Штросмајер је добио много честитака и од словеначког свећенства, „као борац за словенску литургију." Слава му!

Политички преглед.

Погранични уговор између Угарске и Румуније. На угарској и румунској граници долазило је честе до сукоба, јер су нека места држали Румуни као своја, а наши становници опет за своје. Владе удесише да доведу ту ствар у ред, и направише уговор, да се зна шта је чије. Тај је уговор писан на француском језику. Но у том су уговору наведена места онако, како их Румуни зову. А после се тамо вели, да тај уговор доводи у ред аустро-угарску и румунску границу. Сад је тај уговор пред угарским сабором и опозиција неће да пристане на њега. Неће прво зато, што имена места нису у уговору наведена онако, како их ми зовемо. Али неће још због нечега. Опозиција вели да тај уговор доводи у ред румунску и угарску границу, а не румунску аустро-угарску границу. У Угарској има само угарске земље, а не аустро-угарске. Нека се дакле она реч „аустро-угарска" избаци из уговора а свуда нек се мете само угарска. Иначе се вређа угарско државно право. Влада признаје да опозиција има право, али она вели због те маленкости, не сме се уговор поново градити. И манастар-председник Тиса изјавио је у прошлој саборској седници, да ако већина не усвоји тај уговор онакав какав је, да ће цела влада дати оставку. — Нема сумње да ће већина сад усвојити и оно што је погрешно, само да остане ова влада и даље. — Заиста жалосно.

Бугарско питање. У Цариграду мисле, да Турска ништа учинити неће у бугарском питању. Но у Француској веле, ако Турска ништа не учини, онда она губи своје право, које има над Бугарском. Лондонски лист „Тајмс" јавља, да су Енглеска и Италија питале Русију, шта она мисли чинити, ако кнез Кобург напусти Бугарску. Русија је на то одговорила, да она према берлинском уговору неће трпити на бугарском престолу католика. Из тог се види, кад би кнез Кобург после одласка из Софије наново био биран за бугарског кнеза, да га Русија ни онда не би признала.

Вести из места и са стране.

Како раде паметни људи? Добили смо на немачком језику штампану објаву. Та објава носи потпис будимпештанске штампарије „Палас," а у објави се вели у главноме ово: „Под покровитељством његове екселенције г. барона Федора Николића тајног саветника, бившег цивилног гувернера Босне и Херцеговине, почеће излазити дневни лист првога реда. Угледне и распрострањене везе, које има његова екселенција г. барон Николић, јамче, да ће тај лист продрети у све „боље кругове" балканских државица, те ће бити згодан за трговачке огласе. Лист ће излазити у Будимпешти а зваће се „Српски Дневник." Но знате шта је најзанимљивије? Каже се, да ће тај лист излазити на „југословенском језику." Боже мој какав ли је то југословенски језик? Нами изгледа да ће то бити српски језик. Па што га не кажу да је српски, него увијају и стиде се свога имена? То ми незнамо, али нагађамо, да ту има старог масла. Док је г. барон Николић био цивилан управник Босне и Херцеговине, није се смео српски језик звати српским језиком, него га зваху „земаљски језик." Господин барон боји се ваљда, да се и овде не замери коме, па је прекрстио наш језик: „југословенским језиком." Но то је сигурно учињено само у немачкој и мађарској објави. За њих мек буде југословенски језик. А кад изађе српска објава која ће врбовати српске претплатнике, онда ће се у тој објави зацело рећи, како ће се „Српски Дневник" ватрено заузимати за „српски језик" и „српско име." Видите ли ви, молим вас како раде паметни људи? Или зар можемо веровати, да уредништво „Српског Дневника" не зна за ову објаву, коју је издало власништво? То ми заиста не верујемо.

Магистрат сл. кр. вароши Новог Сада, издао је ову објаву. У смислу 12. и 13. §. §. наређења о роботи, овим се даје на знање, да се листа о разрезу роботе за 1888. год. од 1. до 15 марта о. г. у ововарошком књиговодству може видити. Рекурси против тога разреза могу се после горе означеног термина најдуже за 15 дана овдашњем магистрату поднети. — Стеван Пеци-Поповић с. р градоначелник.

Земунско српско добровољно позоришно друштво, приређује у недељу 21. февруара (4 марта) 1888. у дворани код „златног анђела" позоришну преставу са игранком, у корист земунске српске православне девојачке школе за ручни рад. „Сећурица и шубара." Изворна весела игра с певањем у 4 радње, а 7 раздела пријена из живота покојне пришке академије, од Илије Округића-Сремца. Редитељ: Н. Зорић. — Г. А. Штрајхер, из љубави према племенитој цели, суделује у улози Митра катане, као гост.

Нов лист. Пишу из Београда: Јуче је изишао овде први број листа „Балканске новости", на француском језику. Уредник и власник му је г. Мата Јовановић, штампар овдашњи. Главни је сарадник на њему г. Нејчов, Бугарин, емигрант, бивши румелијски посланик.

Пропаст једног аустро-угарског брода. Јављају из Мадрида: Аустро-угарски брод „Неро" који је носио цигље и цемента пасео је код Валерме. Капетан брода кад је видио да неће моћи брод спасти, убио се из револвера. Од осталих 11 морнара шесторица се утопише а четворица испливаше на обалу.

50-годишњица пучкога учитеља. Учитељ на горњо-градској пучкој школи и Осеку, госп. Степан Дугачки, славиће ових дана 50 годишњицу својега учитељскога звања. Свих 50 година провео је он као пучки учитељ и равнатељ у Осеку.

Просјаци и скитнице у Будимпешти. У Будимпешти намножили се у последње време просјаци и скитнице у таквој мери, да полиција не може с њима да влада. Сва строгост не помаже, кад су ти људи гладни. С тога је главни варошки капетан предложио будумпештанском варошком већу, нека што пре сазида још један сиротински дом, затим да се оснује дом за поправку младих скитница и дом у коме ће скитнице под морање радити. Осим тога да се позове становништво Будимпеште, да што више приложе на сиротињу. Том приликом је главни варошки капетан изнео на среду врло поучне бројеве. Он рече, да је варош Будимпешта мало учинила за своју сиротињу. У Будимпешти се издало прошле године на сиротињу 453 хиљада форината на добротворне цељи а у Бечу преко два и по милијона фор. у Берлину близу шест милијона. С главе на главу троши Будимпешта на сиротињу годишње 61 новч.; Беч 1 фор. 55 новч. Берлин 3 фор. 75 новч. Праг 90 новч. Грац 1 фор. 82 новч. Дакле види се да Будимпешта мало чини у том погледу. С друге стране се наводило, да се просјаци и скитнице нису код нас тако јако намножили као у другим неким државама. У Француској су се просјаци и скитнице од год. 1870. овамо удесетороструччили, у Берлину су се учетвороструччили од г. 1876—1880. Управни одбор варошког већа није тако олако хтео да прими предлог главне капетаније, и тек кад је капетан изјавио да против толике сиротиње не помаже строгост, него ту треба помоћи, усвојен је његов предлог у главном. Но из овог се види, како нагло расте број сиротиње. За сад ће још можда помоћи милосрђе, али како је почело неће ни то за дуго помоћи, и онда ће се морати далеко дубље мере предузети, — Кад је већ питање о просјацима и скитницама на дневном реду, мислимо да ће занимати наше читаоце ако им донесемо у данашњем броју подлистак под насловом Просјаци у Русији. Само ми не верујемо, да ће само доброчинство и у Русији за дуго моћи помоћи.

Ужасан пожар. Из престолнице Ирске, из Дублина јављају ово: Прошле ноћи запалила се једна велика кућа, у којој је живела готово сама сиротиња. Кад су становници осетили пожар, нису одмах мислили на бегство, нит су знали у каквој су огромној опасности, но је свак прегнуо да спасе и изнесе што од имања собом. Међутим су се степенице срушиле. И сада се појавиле на прозорима жене које су већ гореле, те почеше бацати децу на сокак. Неки су и сами скочили, али се угрувале и убише на калдрми. Петнајест особа је у кући изгорело, а исто толико њих је остало мртво или угрувано на калдрми.

БРЗОЈАВИ „ЗАСТАВИ."

(Стигли 18. февруара у вече.)

Београд. (Од нашег нароч. извештача.) Јуче је потписао министар финансија др. М. Вујић и заступник „Лендербанке" уговор о раскиду уговора о монополу дувана у Србији. Сад се чека да тај раскид одобри народна скупштина (што је извесно) и Лендербанка, па ће се Србија опростити беде монопола, што су га напредњаци натоварили овој земљи. Занимљиво је да су Чивути јако били дрски, на два дана пре раскида. Директор Блуменфелд хвалио се једном новинару, како ће „ил он (Блуменфелд) доле ил министар Вујић!" — Ишли су чак да тужакају др. Вујића и на двору. Раскид је фактички учињен. Чивути су тражили два милиона отштете, но задовољили су се и са по милиона динара. Министар на расположењу Јован Ристић пензионисан је, а бивши министри А. Васиљевић, Чеда Мијатовић и Д. Маринковић упућени су на своја места у државни савет, — а у интересу штедње.

Париз. Вилзон је осуђен на две године затвора. да плати 3000 франака глобе и за пет година да нема политичких грађанских права. (Вилзон је зет бившег председника француске републике Гревија. а био је оптужен због тога, што је обећавао људима за новац ордене. Пр. Уредн.).

Трговина.

= **Нови Сад**, 18. фебруара (1. марта). Дуготрајна строга зима као да ће се протегнути и на март месец. Са бечке и будим-пештанске житне пијаце јављају да промет са раном због хладноће и дебелог снега скоро са свим застао нити је од доле довоза са жељезницом нити од горе пошиљања ране на коју страну у иноземство. Цена се рани једва држи на прошлој мери. И овамо доле код нас није другчаје. Осим што се недовози ране те промета на житној пијаци нема, ту је и огрева на мањку, па и пиће за стоку понестаје а како је до пролетне паше са дуготрајне зиме још далеко то ће настати велика оскудица за пићом.

Покрај врло малога довоза са раном код нас је данас цена ова: Пшеница новосадска и шајкашка 6 ф. 60 н., најбоља роба 6 ф. 70 н. Јечам 4 ф. 40 до 50 н. Зоб 4 ф. 50—60 н. Кукуруз 5 ф. до 5 фор. 10 н. Све од 100 кгр.

Брашно. Продаја ограничена на мештанску потрошњу. Жељезницом се не односи у што већој мери. За данас је цена ова:

Број	0	1	2	3	4	5	6
ф.	14.80	14.20	13.80	13.40	13.—	12.40	11 40

7	8	8½	8¾	9
10.80	10.—	9.—	7.80	6.20

хлебно I. 8 ф. 90 н., II. 7 фор. 50 н. Све од 100 кгр. за готов новац.

Производи наших вртара-бостанџија истом у малој мери се тражу а све са јаке зиме пошто нису имаоци вољни да покрећу своју робу. Купаца се налази из Босне, већином се пасуљ пазари. Пасуљ бели крупан 12 ф., пасуљица 13 ф. Кромпир 4—5 ф. Лук црни 4—5 фор. Све од 100 кгр. Арпацику није цена ни на близу одређена; продаје нема још.

Маст и сланина по досадањој цени а покрај слабе продаје.

Угојени свињи 46—48 н. од 1 кгр. Теоци 8—16 од ком. Јагњци 8—10 ф. од пара.

Вино је изврсне каквоће и у виноградара и у наших винарских трговаца. Цену бело лањско 7 до 12 н., шилер 10—14 н., Старо бело 10—16 н. шилер 12—18 н., комовица чиста 16—18 н. шљивовица лањска 18—26 н., стара шљивовица 32—48 н. Све од 1 литре.

*

У **Будимпешти** 17. (29.) фебруара. Пшеница умерено пуђена но и воља за куповање је само ограничена била; покрај промета од 10.000 м. ц. цене одржале. Плаћана пшеница потиска 80. 7 ф. 40 н. 79·6 7 ф. 35 н., 79. 7 ф. 30 н., 78·5 7 ф. 25 н. Пештанска 81. 7 ф. 30 н. 79·5. 7 ф. 25 н. Банатска 77·8. 7 ф. 15 н., 78·5. 7 ф. 20 н. Бачка 76. 6 и 78. 7 ф. 30 н. 77·5. 7 ф. 25 н. Све на тра месеца.

Термини су одпочели са набавним правцем но касније су цене се ипак учврстиле. Промета је врло мало. Погађана је пшеница за пролеће 7 ф. 3 н., за мај-јуни 7 ф. 19 н., за јесен пшеница 7 ф. 54 н. Кукуруз за мај-јуни 6 ф. 6 — 6 ф. 7 н., за јули-август до 6 ф. Зоб за пролеће 5 ф. 35 н, за јесен зоб 5 ф. 67 н. У вече закључена пшеница за пролеће 7 ф. 5 н., за јесен пшеница 7 ф 56 н. Кукуруз за мај-јуни 6 ф. 6 — 6 ф. 8 н. Зоб за јесен 5 ф. 67 н., за пролеће зоб 5 ф. 35 н.

*

Из **Куле** (у Бачкој) јављају, на житној пијаци цене ове: Пшеница 6 ф. 60—70 н. Зоб 4 ф. 60 до 70 н. Кукуруз 5 ф. — 5 ф. 20 н. Кукуруз за пролеће 5 ф. 40—50 н. Све од 100 кгр. У тамошњој околини је мало кукуруза родило. Земља је чврстом леденом кором покривена. Канал је дужом замрзнут; многе теретне лађе чекају да леда нестане да одплову пут будимпештанске пијаце.

*

У **Штајнбруху** 15. (28.) фебруара. У оборима је 81· 594 ком. угојених свиња разне пасме. Посао није се променуо цене се држу чврсто. Плаћа се за угарске тешке мат. 51—52 н., младе тешке 53—54 н., средње 53—53½ н., лаке 51—52 н. Сеоске тешке 50—52 н., средње 50—51 н., лаке 50 до 51 н. Српске тешке 48½ — 50½ н., средње 49 до 50 н., лаке 49—50 н. Све од 1 кгр.

Дописка уредништва.

С. К. у Беч. Брзојаве не можемо донети зато, што немамо места. Него ћемо донети вашу расправу о Гундулићу, која је била у средини рукописа. Поздрав!

Накнадни јаван рачун.

Као прилог за новосадску „Народну Забаву" стигло ми је накнадно 1. фор. коју је приложио г. Жива Токин трговац из Уздина. Хвала му. Тај је прилог уручен нов. читаоничком певачком друштву.

У Н. Саду 14. фебр. 1888.

Ј. Ђорђевић, економ.

Јаван рачун

од беседе коју је приредила товарничка младеж 10. (22.) фебруара о. г. у корист завода за глухонеме у Митровици.

Од улазница пало је на каси	— —	39 ф. 70 н.
Од добровољни прилога	— — —	19 ф. 50 н.
Свега	—	59 ф. 20 н.
Расход	—	37 ф. 20 н.
Чист приход	—	22 ф. — н

20 фор. је послато заводу за глухонеме у Митровицу остали 2 фор. употребиће одбор за набаву „бисернице".

Као добровољни прилог приложише:

По 1 ф. 80 н. г. Лазар Крестић, кр. поштар.

По 1 ф. 40 н. г.г. Милан Мркшић, кр. котар. предстојник из Шида, Рада Бабин, кр. кот. пристав из Шида, Херман Франк.

По 1 ф. г.г. Урош Зорић парох, Јајић жупник, Марко Ђорђевић чиновник, Лазар Поповић занатлија, Милан Басара чиновник, Панта Спајић трговац из Шида.

По 80 н. г.г. Иван Томичић благајник, Гавра Миладиновић начелник, Милан Ђорђевић трговац, Душан Марић трговац из Рајева Села.

По 50 н. Стева Загорчић занатлија.

По 40 н. г.г. Ћулић капелан, Антун Кохарић учитељ, Ана Пантелић, А. Адамовић ратар, Ж. Швајхлер трговац, Вуковац кр. кот. перовођни вежбеник из Шида, Пера Станишић трговац из Вуковара, Вергер из Миклушеваца.

По 20 н. госпођа Божићка из Опатовца. — Свега 19 фор. 50 нов.

Свима прилагачима и прилагачицама изриче одбор овим путем најтоплију захвалност.

Приређивачки одбор.

ПОЗИВ
на
БЕСЕДУ С ИГРАНКОМ
коју приређује
МИТРОВАЧКА СРПСКА ЦРКВЕНА ПЕВАЧКА ДРУЖИНА
у недељу 21. фебруара (4. марта) 1888.
У ДВОРАНИ СРПСКЕ ГРАЂАНСКЕ ЧИТАОНИЦЕ.

Сви п. н. подпомагајући чланови имају са својим породицама бесплатан улазак.

За нечланове је улазна цена: од особе 1 фор., од породице 2 фор. а. в.

Почетак у 8 сати у вече.

РАСПОРЕД.

1. „Где ј' мили дом?", сложио Јосиф Це, пева мушки збор.
2. „Мила мила лулица", сложио Прохаска, пева мешовити збор.
3. „Велски барди", од J. Арања, превео З. J. J., декламује члан наше дружине г. J. С.
4. „Ђурђев данак —", сложио Јован Волф, пева женски збор уз пратњу гласовира и хармонијума.
5. „Нек душман види —", сложио Даворин Јенко, пева мушки збор.
6. а) Polka de Concert. — Fr. Kavan.
   б) Grande Marche de Concert. — H. A. Wollenhaupt, свира на гласовиру чланица наше дружине ђца Мила Јанковићева.
7. „Мутан Дупав", сложио Роберт Толингер, пева мешовити збор.

Сборовима управља друштвени хоровођа г. J. Волф.

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

СРПСКА КЊИЖАРА И ШТАМПАРИЈА
БРАЋЕ М. ПОПОВИЋА
КОД „СВЕТОГ САВЕ" У НОВОМ САДУ.

НОВО ИЗДАЊЕ
ИЛУСТРОВАНА ВЕЛИКА СРПСКА НАРОДНА
ЛИРА
НАЈВЕЋА И НАЈПОТПУНИЈА ОД СВИЈУ
КОЈЕ ДО ДАНАС СВЕТА УГЛЕДАШЕ
са 1600 песама
ратних, ирошких, девојачких, веселих, даворја и позориштних
СА ЛЕПОМ НАСЛОВНОМ СЛИКОМ
и са 20 прекрасних слика у тексту и то: Владика Лукијан Мушицки. — Јован Хаџић-Светић. — Др. Јован Суботић. — Владика Петар Петровић-Његуш. — Др. Светозар Милетић. — Владика Никанор Грујић-Срб-Милутин. — Прота Василије Живковић. — Бранко Радичевић. — Љубомир П. Ненадовић. — Змај Јован Јовановић. — Стеван Владислав Каћански. — Др. Лаза Костић. — Ђура Јакшић. — Кнез Никола I. Црној Гори, Брдима и Приморју. — Мита Поповић. — Милорад П. Шапчанин. — Јован Грчић Миленко. — Коста Трифковић. — Милан Кујунџић-Абердар. — Војислав Илић.

Књига износи 756 страна или 48 табака. Цена је у меком повезу ф. 120, а у тврдом повезу са врло дивно израђеним корицама фор. 1·75 — а са златорезом 2.—

Осим ових увеза сад баш добисмо
НОВЕ КОРИЦЕ ЗА ЛИРУ
које у лепом платненом повезу у црвеној боји стају само 1 ф. 40 н.

Најјефтиније сваког купца дође **ко новац унапред** поштанском упутницом пошље — јер му онда књигу у крстоплету поштом **о нашем трошку** доставимо.

Нови Сад, јануара 1888.

Српска књижара и штампарија
Браће М. Поповић.

Ново, прерађено и допуњено издање пјесничкога дела
„НЕДЈЕЉКО."

Године 1860. бијаше мој „Недјељко" с одушевљењем примљен у народу српском, који је ту назирао израз народне душе и огледало цркве своје; еле је ово дело пјесничко правога српско-народнога замишљаја, а ту је такођер спјевана попут срп. нар. пјесама и православна литурђија наша, те протумачена и символика њезина. Савремени часописи хвалијаху додуше у велико то дело; али ја сам не бијах посве задовољан с тим радом својим, изведеним припадом уз многе послове званичне. С тога сам ово дело послије опетице прерадио, допунио, понешто и према критици исправио, па сада све логичније и строго на епски (приповједни) начин извео, и на **дванаест пјесама** (на челу свакој садржај њезин) раздијелио, а литурђијске пјесме **на антифонску** (1. и 2. лик) да све један лик другом одговара одломцима св. Писма, бираним и групираним према чину пјеванije и чину литурђије као накик исте. „**Недјељко**" ће сада бити управ благовјеститељ слоге и љубави, еле говори народу: Љуб'те брата које вјере био, нека вам је ка рођени мио". Осим тога иде се за измирењем потурчењака са Хришћанством у духу праве науке Исусове. Ова књига бити ће и као читанка за младеж врло користва.

Мој нова рукопис тога дела послао сам био на просуђење са црквено-пјесничкога гледишта нашему велеумному владици-пјеснику **Никанору Грујићу**; а он ми је писмом од 23. јуна 1885. изразио најтоплијим и најљубазнијим ријечима своје потпуно признање и похвалу о том раду моме, уз некоје по мени усвојене примјетбе своје, пак тиме је дични епископ **Никанор** оставио свој благослов на овом делу моме, као драгоцјен аманет свој.

Књига ова печатати ће се сада новим правописом (Вуковим), око 15 табака у осмини, и стојати ће ипак само **једну форинту** а. в. броширана; а лијепо у црвено платно утврдо везана с позлаћеним насловом на корицама, за 60 новч. више. Рок за **пренумерацију** отвара се **до конца априла** 1888. **Сабирачима** уписника иде **на сваки десет** књига **једна даровна**.

Молим родољубе, којима је на срцу књижевност српска, особито гг. свештенике и учитеље, да би ме скупљањем уписа својски подпомогли, а наручбине да би ми послали под назначеном доље адресом

У **Бечу** месеца фебруара 1888.

Огњан Утјешеновић-Острожински.
(Wien III., Beatrix-Gasse 24.)

ОГЛАСИ.

СТЕЧАЈ.

Оставком г. Харитона Ружића учитеља, упражњено је учитељско место па српско-вероисповедној школи у Кулпину.

Учитељска је плата 150 ф. у готовости; 16 пештански мерова чиста жита; 22 катастрална јутра ораће земље на коју учитељ порезу плаћа; стан са вртом, а за пероводство врт од 520 квад. хвати ван села. Од спровода и парастоса, на захтевање дотичних 50 новч. Учитељу спада у дужност осим предавања прописаних предмета у школи — држање повторне наставе и појање у св. цркви. Општа је жеља, да се потражисци лично представе. — Рок стечају је 3-ћи дан Ускрса 1888.

Кулпин, 16. (28) фебруара 1888.

Љубомир Каћански,
парох и школски управитељ.

1—3

ОГЛАС.

Народна задруга за међусобно помагање и штедњу у Карловци отпочиње свој рад 1. марта п. р. Свима удеоничарима и пријатељима завода нек је ово на знање.

С обзиром на неоспорну народну и овог завода корист, умољавамо све пријатеље наше да се својски заузму око скупљања и уписивања нових удеоничара.

УПРАВА.

1—1

МАНУФАКТУРНА И МЕШОВИТА ТРГОВИНА
А. МИЛАНКОВИЋА И СИНА
у Даљу
потребује једног старијег помоћника, који осим српског језика још немачки и мађарски говори. Ступити може одма. 3—3

ШПЕЦЕРАЈСКА ТРГОВИНА
ЈОВ. П. ЈОВАНОВИЋА
у Земуну.
За моју трговину потребујем једног спомоћника. 1—3

ЗА МОЈУ НОВООТВАРАЈУЋУ
ШПЕЦЕРАЈСКУ РАДЊУ
у Митровици
потребујем млађег спомоћника који може ступити 20. марта по рим. кал. — Оферти на подписаног.

Велимир Радак
у Каменици.

2—2

Tschinkel ПРАВА
ЧИНКЛ КАВА
Kaffee (Spar- u. Feigenkaffee- etc.)
најбољи је дометак кави, пријатан укус и велика уштеда. 1—10

МАНУФАКТУРНА ТРГОВИНА
СИМЕ С. СТАИЋА
У РУМИ
потребује спомоћника који може одма у у радњу ступити. 2—2

ДВЕ КУЋЕ.

Једна у господској улици бр. 238. преко пута од будућег пошт. и телегр. звања а друга у лебарској улици бр. 916. до „Камиле" продају се из слободне руке. Ближа условија код Фрање Вајса млађег господска улица бр. 230. 1—3

ГОСТИОНА ПОД НАЈАМ.

Велику гостиону код „Белог курјака" у Рајевом селу (на Сави) издајем под аренду или под рачун и то од 1. априла (п. р.) 1888. — Ко би хтео гостиону под најам узети, за ближа условија нека се изволи обратити на г. Стевана Станишића у Вуковару, или код власника гостионе у Рајевом селу.

Марић
власник гостионе.

3—3

ПРОМЕСЕ
КРАЉЕВСКИХ СРПСКИХ ЛОЗОВА
ГЛАВНИ ДОБИТАК
100.000
ДИНАРА У ЗЛАТУ
са још споредним добитцима
10,000, 4.000, 1.000 и т. д.

Краљ. српска држава исплаћује добитке у злату без икаква одбитка.

ВУЧЕЊЕ У БЕОГРАДУ 2. МАРТА 1888. ГОД.
1 Промеса кошта 1 фор.

Добити се може код
ЂОРЂА Р. ОДАВИЋА
трговца.
Београд (Србија).

3—5

„ЕКСЦЕЛЗИОР"
справа за крунење кукуруза.

Težina oko 5 kila.
Okruni do 4 хктлт. na sat.

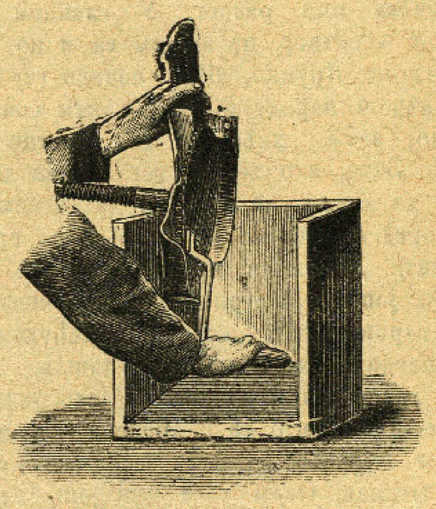

Цена 7 фор. а. вр.
За Србију 14 динара.

4—5

Горња слика показује облик и начин употребе ове врло просте и услед тога и тако ванредно јевтине справе за крунење кукуруза, која ће све друге до данас познате веће па и највеће јер врло скупе, тим лакше потиснути, што посао исте ни у којем погледу незаостаје послу доданашњих справа. Састављена је из два дела од којих се један на какав појачи сандук зашрафа а други окреће; тим начином увате зупци кук. клип и провуку га кроз машину окрунивши га тако, да зрна све до једног у сандук а чисте шапурине (чокови) изван сандука напоље падну. Њоме се како сув, тако и сиров, као и разне дебљине кукуруз врло лако, са мало снаге крунити даде. Ове у сваком погледу врло практичне справе могу се добити једино код:

Д. ЈОВАНОВИЋА СИНА У ЗЕМУНУ

комад по 7 фор. а. вр. за готов новац уз поузеће. Цела справа тежи једва 5 кила, те се може по свој држави поштом слати. Ко унапред пошаље 7 фор. 40 новч. доставиће му се ова справа франко.

КАКАО
и
ЧОКОЛАДА
VICTOR SCHMIDT & SÖHNE

која је на првој бечкој изложби куварске вештине са највећом наградом, са почасном дипломом одликована, може се добити, чиста и права са нашом влашћу регистрираном „шуцмарком" и фирмом, код свих реномираних гг. трговаца и трговаца с деликатесама, у Новом Саду код гг.

Д. Коде и Емериха Дицгена.

— Пошиљке са поштанским поузећем (Nachnahme) у провинцију.

VICTOR SCHMIDT & SÖHNE,

ц. кр. зем. фабриканти. Фабрика и средишно одправништво у Бечу Wien, IV., Alleegasse Nr. 48. (näch dem Südbahnhofe.) 102—150

Власник и издавалац Милица Томић рођ. Милетић. Одговорни уредник Јаша Томић. Српска штампарија дра Светозара Милетића.